

I ett sällsamt lyckligt äktenskap förenad med...

Hustrur i dödsrunor över näringslivets män

Av

Agneta Lilja

Inledning

Våren 2008 avlider i Uppsala Lisa Abenius, nära hundra år gammal. Av dödsrunan i den lokala tidningen framgår att hon är utbildad på realskola, att hon varit bankanställd, att hon haft politiska uppdrag rörande barn- och ungdomsfrågor och att hon varit aktiv som lokalordförande inom Röda Korset. Hon beskrivs också som en skicklig tennisspelare med stort intresse för gymnastik och idrott. Runskrivaren framhåller även hennes konst- och litteraturintresse och karaktäriserar henne som rakryggad, snabb i repliken, humoristisk, med ett klart intellekt och en ljus livstro.

Lisa Abenius (f. Sköld) är handlardotter från Folkärna i Dalarna och har mellan åren 1933 och 1981 varit gift med bergsingenjör Håkan Abenius. Hon har tillsammans med honom bott på flera platser i landet, bl.a. i Boliden, men längst i Falun, där han först är chef för gruvan från 1939, och sedan för Stora Kopparbergs Bergslags AB under åren 1948–1966. 1971 flyttar hon med maken till Uppsala. Hon lämnar fyra barn, tolv barnbarn och 22 barnbarnsbarn efter sig (*UNT* 2008-05-07).

Det framgår tydligt av runan att Lisa Abenius är en relativt välutbildad, intellektuellt välutrustad och mångsidigt erfaren kvinna, som inte bara fött fyra barn och fungerat som disponenthustru utan också varit politiskt och ideellt verksam i samhället. Hon har levt ett långt och aktivt liv och hon har bedrivit verksamheter som sprungit fram ur hennes egna intressen och medvetna val. Hon har därför inte bara varit någons hustru eller mor, hon har varit ett

självständigt subjekt, som gjort egna prioriteringar. Dock ställs hon i runan i relation till sin man och det framgår att hennes flyttningar skett utifrån hans och inte hennes karriär. Han har således en viktig plats, inte bara i Lisas liv, men också i runan.

Bilden blir dock – minst sagt – en radikalt annan om jag jämför med dödsrunan över maken Håkan. Där omnämns Lisa nämligen inte med ett enda ord (D 34:15 ff)! Runan är publicerad av den enkönade sammanlutningen för näringslivets män – Sancte Örjens Gille – som Håkan Abenius var medlem av.¹ Det är Gillets dödsrunor och deras skildringar av *hustrun* som är i fokus för min artikel. Hur beskrivs hennes roll och vilka egenskaper knyts till henne i runorna? Vilket slags könsuppfattning signaleras och hur skall den tolkas och förstås?

Mitt material består av närmare 900 runor tillkomna under åren 1926–2004. Samtliga runor beskriver män och alla utom en har män som författare. Merparten av runorna skildrar utbildade ingenjörers levnadsöden (63 %), men även präster, direktörer, militärer och humanistiska forskare, vilka är medlemmar i Gillet, har fått dödsrunor. Runornas syfte är att beskriva männens liv och karriär, att lyfta fram betydelsen av det arbete de utfört och därmed säga något om den samhällsnytta de gjort (www.orjensgille.se, D 40:1). Men, eftersom Gillet till sig knyter män med viktiga statuspositioner, blir också männens ursprung, släktskap, allianser och sociala nätverk viktiga i runorna. Männerna lyfts fram som individer. Det är en elit som skildras, en utvald grupp som genom födsel, utbildning och kontakter har tagit sig fram och som har intresse av att hålla sin grupp intakt (Lilja 2006:160 f, 2008a, Göransson 2006:332). Medlemmarna har det ”rätta” ursprunget och de ”rätta” föräldrarna. Min uppgift är att se närmare på hur de ”rätta” hustrurna ser ut. Av 918 spårade hustrur har jag kunnat belägga släktskap och social tillhörighet hos 667 stycken (D 1–40, Indebetou & Hylander 1937).

---

¹ Stiftat i Djursholm 1921 efter medeltida förebild i Convivium Sancte Georgii in monte cupri, ett skyddsgille vid Stora Kopparberget i Falun med S:t Georg som skyddspatron.

Hustruns sociala kapital

Det är långt ifrån alla runor som nämner något om männens hustrur. Ibland beror detta naturligtvis på att männen är ogifta, ibland på att runskrivaren inte haft tillgång till eller tagit med uppgifterna. I flera fall där hustrur nämns sker det endast helt kort med formuleringar som "sedan 1901 var han gift med Ebba Andersson" eller "efterlevande är makan Margaretha född Schubert" (D 3:147, D 38:27). I många runor anges också hustruns släktskap, genom att hon knyts till sina föräldrar, särskilt och främst till fadern.

År 1910 ingick Söderquist äktenskap med Ebba Östling, dotter till aktuarien i Kungl. Järnvägsstyrelsen Carl Johan Immanuel Östling och Emelie Gleisner. (D 2:81)

Sedan 1936 gift med en syssling, Elsa Hilma Adèle Svensson ... av gammal bergsmanssläkt, dotter av disponenten för Fiskeby, Nils Arvid Svensson och Hulda Lovisa Carlborg. (D 30:46)

Tendensen är att ju högre social status kvinnan har desto viktigare är det att hennes släktskapsförhållanden tydliggörs. Särskilt gäller detta när hustrun är adlig, något som inte är ovanligt bland Gillets medlemmar. I materialet är drygt 8% av de 667 hustrurna av adlig släkt (mot drygt 6% av männen). Inslaget av adel är således betydande.

Han var sedan 1910 förenad med grevinnan Louise Hamilton, dotter av överstelöjtnanten greve Gustaf Archibald Hamilton och friherrinnan Henriette Julie Ehrensvärd. (D 10:87 f)

Åren 1948–62 var Lars gift med Ingeborg, dotter till generallöjtnant Hugo Montgomery Cederschiöld och friherrinnan Margareta Wrangel von Brehmer. (D 40:90)

Detta kan jämföras med de resultat Anita Göransson får i en ny undersökning av makteliter i dagens Sverige. Hon kan där konstatera att näringslivseliten har ett oproportionerligt stort inslag av adliga personer. Hon menar att adelskapet är ett viktigt symboliskt kapital som exempelvis kan användas för att man skall kunna erhålla styrelseposter eller andra offentliga, representativa uppgifter (Göransson 2006:108 f).

Hustruns ursprung och släktskap – eller med Pierre Bourdieus ord hennes sociala kapital – är således viktigt, särskilt om hon har goda anor eller är besläktad med bergsmän eller andra näringslivsmän (jfr Bourdieu 1992:131). Det säger något om de strategiska val många av männen gjorde av hustrur. De tycks med förkärlek ha valt hustrur ur den egna sociala gruppen (borgerligheten) eller från ett övre samhällsskikt (adeln). Ungefär 4,5% av de icke-adliga männen är gifta "uppåt" med adliga kvinnor. De gifter sig inte heller sällan med döttrar till brukspatroner eller industriidkare, vilket medför att banden i den egna gruppen knyts allt tätare. Mer än hälften (53 %) av de hustrur vars släktskap jag kunnat spåra har fäder som är disponenter (10,5%), direktörer (9%), (gross)handlare (7,6%), ingenjörer (6,9%), högre militärer (5,5%), präster (4,2%) eller fabrikkörer (3 %). Många fäder är också kamrerer (2,8%), professorer (2%) eller läkare (1,6%). (D 1–40, Nilson 2007:35 f)

Att det kunde löna sig att göra riktiga val framgår exempelvis av runan över Rolf Björklund, VD i AB Ferrolegeringar 1954–1983. Han fick sitt arbete där efter att ha gått, vad runskrivaren kallar, "kjoivägen". I klartext innebär det att Björklund ingick en allians med en kvinna vars far var VD i företaget och därför lätt kunde se till att den unge mannen från Handelshögskolan fick arbete och kunde göra en karriär där. Trots att detta var den blivande hustruns förtjänst, får hon en mycket undanskymd plats i runan, där hon bara nämns i förbigående. (D 39:67)

Hustrun som maka och mor

I de äldre runorna är hustrurna helt förbundna med hemmet och barnen. Om deras eventuella utbildningar eller yrkeskarriärer sägs inget alls. De får – om de över huvud taget nämns – nöja sig med att vara ena parten i ett äktenskap som alltid beskrivs med ord som *enastående*, *sällsport*, *sällsynt* eller *synnerligen* lyckligt och harmoniskt. Hustruns plats är således i äktenskapet, vilket är liktydigt med hemmet.

Bo och hans charmfulla maka Dagmar, f. Swartling, förunnades glädjen att få leva i ett harmoniskt, närmast legendariskt, 64-årigt äktenskap. Innan Bo gick bort hade familjen ... växt till det aktningsvärda antalet av 41 medlemmar, en lika stor som ... alltigenom lyckligt fungerande familjekrets. Någon har sagt att lyckliga äktenskap ärver man! Även om tesen inte är allmängiltig så har den varit tillämplig på denna storfamilj. (D 34:89)

I en runa skriven 1943 nämns för första gången hustrurnas yrken. Det gäller operasångerskan Paula Frödin-Lindberg och Röda Korssystemen Elise Maria Dorothea Liedholm, båda under olika perioder gifta med läkaren Hakon Lindberg (D 15:321). Det dröjer sedan ända till 1959 innan en hustrus utbildning och/eller yrke åter nämns, och först från mitten av 1980-talet blir det vanligt att hustruns yrke redovisas i runorna (D 25:44, D 35:38).

Den absolut vanligaste bilden av hustrun handlar om henne som ett stöd för mannen. Hennes bundenhet till hemmet innebär att hon framställs som ett slags garant för det goda och för mannen tillfredsställande familjelivet, till vilket han drar sig tillbaka efter arbetsdagen för att söka "vila och vederkvickelse" (D 2:91).

I privatlivet var Calanders mest framträdande drag kärleken till familjen och hemmet. Efter avslutad arbetsdag trivdes han bäst med att ägna sig åt hus och hem, att ansa sin täppa och glädja sig åt vad jorden under kärleksfull omvårdnad alstrade ... Arbetet och familjen voro för honom allt ... kärleksfull familjefader ... (D 13:210)

För sin familj, maka och fyra barn, var Athos Falk den samlande kraften och dem ägnade han en sällspord omtanke och omsorg. Familjelivet utgjorde också den enda men uppskattade avkopplingen för honom från vardagens möda. (D 24:100 f)

Hemmet och familjen framstår på det sättet som en viktig förutsättning för mannen att klara av sitt krävande, viktiga och samhällsnyttiga arbete. Hustrun skall stötta mannen genom att förse honom med ett välfungerande och trevligt hem. Hon skall också föda och fostra barn. Helst skall hon föda och fostra *framgångsrika* barn, som kan gå i (för)fädernas fotspår och själva bli ingenjörer och framstående näringslivsmän och därmed bekräfta både släktens utvaldhet och männens korrekta val av hustrur.

Ur detta äktenskap föddes 7 barn, alla söner, med lika utpräglade och handlingskraftiga karaktärer, som ätten nedärvt från stamfadern Lars Jonson å Värmlandsberg. (D 25:71)

Han hade också glädjen att se sin äldste son som efterträdare i Grängesbergbolaget. (D 26:69)

Av vilka den äldste studerar kemi vid tekniska högskolan. Om ödet så fogar, kan sålunda en fjärde generation komma att träda till arvet efter förfäderna. (D 17:491)

Det ideala barnet är en son, men de döttrar som ingår allianser med adelsmän, andra ingenjörer, andra näringslivsmän eller andra socialt erkända yrkesmän som militärer, läkare eller professorer, bidrar också till gruppens utvaldhet. Därför anges i runorna med vilka betydelsefulla män döttrarna gift sig. Åter en gång relateras alltså kvinnor till män.

Gunnel, maka till kaptenen Åke Linderöth, Athos Falks efterträdare som chef för Bergslagsbrukens Spedition AB, Köping. (D 24:101)

Anne-Marie och Phyllis, båda gifta med befattningshavare i familjeföretaget.
(D 28.49)

Utöver rollen som sammanhållande mor i familjen tilldelas också hustrun på andra sätt rollen som stöd till mannen i hans arbete och karriär. Dels är hon rent allmänt lojal och trogen sin man, "en hängiven och intresserad hjälparinna" eller en "uppoffrande" maka (D 13:270, D 19:59), dels agerar hon som en balanserande motvikt till honom. Hon fungerar som ett komplement till mannen.

Med sitt välbalanserade väsende, sin klokhet, godhet och förståelse ... syntes hon av försynen skapad för den plats vid sidan av den sprudlande landshövdingen i Gävleborgs län, som hon under många år kom att intaga och för att stå honom bi i både goda och onda dagar. (D 13:254)

Ibland framställs hustrun som om hon är den enda som kan hantera mannen. Därigenom förstärker hon hans yrkesmässiga auktoritet, dvs. hon bekräftar att han är en mäktig man som man bör frukta, samtidigt som hon förmänskligar honom i hans privatroll och visar att offentlig och privat roll inte skall blandas (jfr Lilja 2006:164). Hon fungerar som ett slags mediator eller gränsvakt verksam på tröskeln mellan offentlighet och privatliv.

I sin maka Gunhild Salwén hade han ett ovärderligt stöd. Med sin rika och varma personlighet, sin goda, glada, optimistiska syn på tillvaron och med sin stora humor var hon honom en idealisk livsbeledsagerska. Samtidigt som hon beundrade och kanske inte så lite skämde bort sin Erik, visade hon ofta med en humoristisk glimt i ögat, att hon genomsådade de överdrifter och överord, som han stundom gjorde sig skyldig till och maken såg glimten och gillade den. (D 21:73)

Ett sätt för hustrun att stödja är också att vara en representativ värdinna. Värdinnan skall inreda ett vackert hem och där skapa möjligheter för maken att underhålla och umgås med vänner, kolleger och affärsbekanta. Att detta är en viktig del av hennes verksamhet och att det ses som en vital del i främjandet av mannens karriär framgår tydligt av runorna.

Elna Broberg, som med aldrig svikande älskvärdhet och takt stod vid hans sida vid fullgörandet av de representationsplikter, som voro förenade med hans ställning. (D 9:80 f)

Ta hand om bolagets kunder och representanter från in- och utlandet. God hjälp hade han därvid av sin hustru Eva, född Werner ... Eva var med redan på Teknis-tiden ... trivdes med den sammanvävnad av tjänst och sällskapsliv som kännetecknar livet på svenska bruk: I det Hansenska hemmet välkomnades ... vänner som bolagets besökare, vilka där mången gång fann den kommersiella kontakten utvidgad till vänskap. (D 35:50 f)

Att värdinnerollen har betydelse framgår alldeles speciellt i en runa över Marianne von Bornstedt. Hon var i sitt tredje äktenskap gift med Gillebrodern, ingenjör Sten Lübeck. Redan som ung flicka fick hon i hemmet "bistå vid middagar med gäster". I sitt andra äktenskap med ryttmästare von Bornstedt "stortrivdes [hon] med ansvaret för representationsmiddagar på Hedeforsgården", där hon utvecklade lunch- och middagsbord efter årstidens ton. Hennes värdinnetalanger togs också i anspråk utanför hemmet. På 1950-talet var hon värdinna på SJ:s "dollartåg" för amerikanska turister och sina kunskaper spred hon också via böcker, TV-framträdanden och kurser för bl.a. ambassadörshustrur. Hennes förmågor renderar henne i runan hedersbenämningen "Sveriges mesta värdinna". (UNT 2008-10-14) I runan över maken Sten Lübeck nämns hon inte alls (D 35:21 f).

Hustrun skall också stödja mannen på andra sätt, exempelvis genom att flytta med honom till nya arbetsplatser (jfr Lisa Abenius ovan) och följa med honom på hans affärsresor.

Friherrinnan Lucie Hermelin, som ofta medföljde på hans affärsresor och med sitt charmanta väsen främjade ... hans affärskontakter. (D 33:74)

Utomordentligt god hjälp av sin hustru Charlotte. Hon följde honom ibland på hans resor, hon talade god franska och hon var en utmärkt värdinna. (D 37:89)

Hustruns stödjande roll handlar dock inte bara om att skapa ett harmoniskt familjeliv eller om att arrangera trevliga middagsbjudningar och delta i utlandsresor. Den handlar också om henne som vårdarinna då männen drabbas av handikapp och sjukdomar, som ibland binder dem till sjuksängen eller rullstolen under många år eller då de på sin ålderdom blir försvagade och hjälpberoende. Hustrurna ägnar därvid "kärleksfull omvårdnad" åt sina män, trots att de i "sjukdomens svåra provningstider" får "en tung vårdande uppgift" (D 3:109, D 38:77 ff, D 39:47 ff).

Vad hon betydde för honom kan den bäst förstå, som sett med vilket intresse hon deltog i hans arbete och med vilken omsorg hon vårdade sig om hans efter genomgångna, svåra sjukdomar bräckliga hälsa och därigenom för honom möjliggjorde utförandet av hans livs arbete. Då hon bortgick 1930, drabbades han av ett slag, från vilket han inte återhämtade sig ... (D 7:25)

Efterlämnade vid sin död, förutom fyra minderåriga barn, sin maka i andra giftet Thesy d'Otrante, som varit honom ett starkt stöd särskilt under de svåra och bittra år, då sjukdomen lamslog den förut så verksamme och levnadsglade mannen. (D 18:21)

Hustrurna karaktäriseras i runorna främst som goda, trofasta, glada, charmerande, kloka, kärleksfulla och trogna. De beskrivs också som lugna, hängivna och uppoffrande. Några av dem kallas taktfulla, blida, förtjusande och rara. Ställda mot hur männen beskrivs – mannen i näringslivet är driftig,

beslutsam och kraftfull – framstår kvinnorna som passiva och tillbakadragna (Lilja 2006:160 f). De fyller en rad viktiga stödjande funktioner, men de verkar ändå i bakgrunden och i det tysta (jfr Lilja 2000:194). Som ett unikt fall framstår därför beskrivningen av byggmästare Anders Diös' hustru Lisa.

Med västgötsk effektivitet och målmedvetenhet blev hon i nära 70 år den som styrde några av hans viktiga vägval på levnadsbanan ... Den unga lärarinnan Lisa Jansson som är den goda feen i Anders Diös liv (och några år senare blev hans hustru) ordnade det så, att Anders fick gå på Tekniska elementarskolan i Borås. Mat och husrum fick han hos de blivande svärföräldrarna i stan ... Trots att han vuxit upp i en miljö med nära anknytning till baptismen ... hade han bl.a. genom hustru Lisa blivit i det närmaste gammalkyrklig. (D 35:65, 67)

Runskrivaren framställer Lisa Diös som drivande och aktiv. Hon stödjer inte, hon *styr*. Hon agerar medvetet i en riktning som för hennes make framåt och uppåt. Det antyds till och med att det är *hon* som väljer honom till make genom att hon fattar "tycke för den levnadsglade pojken (sic!) från Indor" (D 35:65). Det vanliga är annars att runorna framställer mannen som den aktive, som den som tar hustrun som en trofé.

Såsom brud hemförde den förtjusande Agnes Cederberg, föremålet för hans kärlek alltifrån teknologåren. En minnets blomma må här överräckas åt Agnes Malm. (D 27:84 f)

Och hit förde han sin unga brud Margit Hirsch. (D 39:65 f)

I fallet Diös är rollerna således ombytta, mannen är den passiva parten och kvinnan den aktiva. Som sådan är dock Lisa Diös helt unik i materialet. Jag har i ett annat sammanhang föreslagit att beskrivningen av henne skall förstås utifrån att Anders Diös som ingenjör beskrivs som en anomali i Gillets runor. Detta menar jag hänger samman med att han saknar den för ingenjörer

typiska borgerliga bakgrunden och den klassiska högstatusutbildningen från KTH eller Chalmers (Lilja 2008b, Berner 1996:29ff., 92 ff).

Den ideala ingenjörshustrun

Hustrun i Sancte Örijens Gilles dödsrunor är således en kvinna med rätt slags social bakgrund och med ett stort mått av socialt kapital, som föder framgångsrika barn och erbjuder sin man ett vackert och representativt hem, där han både kan vila och umgås med vänner och affärsbekanta. Det är en kvinna som engagerar sig i mannens arbete och karriär. Det gör hon bland annat genom att flytta med honom till nya arbetsplatser och följa med honom på hans affärsresor. Det är också en kvinna som vårdar mannen när han blir sjuk, handikappad eller gammal. Det är slutligen en kvinna som träder tillbaka i en roll, där hon stöder och stöttar mannen, men knappast framhäver sin egen personliga utveckling. Hon finns till för mannen. Hon framställs därför inte som ett självständigt subjekt.

Denna bild av hustrun som bunden till hemmet och dess sysslor stämmer väl överens med resultaten i Anita Göransson's undersökning av makteliter. Hon visar där att just näringslivseliten – till vilken merparten av männen i Sancte Örijens Gille hör – är den som mest reproducerar en traditionell samlevnadsform, bl.a. med många icke-yrkesarbetande hustrur. Göransson karakteriserar eliten som en som reproducerar en "manlig särart, som i stor utsträckning präglas av en traditionellt patriarkal samlevnadsform, som grund för en manlig yrkeskarriär på traditionellt uppdelade villkor" (Göransson 2006:342 ff).

Bilden av hustrun i mitt material visar entydigt på en komplementär könsförståelse hos runskrivarna. Mäns och kvinnors världar hålls strikt åtskilda och mannens områden och intressen är överordnade kvinnans. Kvinnan hänvisas huvudsakligen till en intimsfär, som förvisso har viss betydelse för mannen, men som ändå är hierarkiskt underordnad den publika sfär där han befinner sig (Hirdman 1988:51 ff). Kvinnan förminskas också genom att enbart tilldelas egenskaper som tyder på ett evigt samtycke och en

total brist på opposition eller självhävdelse. Hon är glad, klok och trogen, aldrig arg, dumdrilig eller svekfull. Hon kan dock ha humör, men det leder inte till konflikter, eftersom makens lynne fungerar balanserande och utjämnande.

Christinas och Gunnars temperament var diametralt motsatta men de kompletterade varandra väl i ett händelserikt äktenskap. (D 39:51 ff)

Naturligtvis måste runorna förstås utifrån den enkönade miljö som producerat dem. Det är en miljö som både teoretiskt och praktiskt lever enligt devisen "manligt och kvinnligt skall inte blandas" (Hirdman 1988:51). Detta kommer först och främst till uttryck genom att Gillet är öppet endast för män, trots att många kvinnor under 1900-talet utbildat sig till och varit verksamma inom samma branscher som de. Men det kommer också till uttryck i att medlemmarna endast vart femte år får ta med sig sina hustrur till den "Gillestämma med Damer" som då äger rum (D 20:27). I övrigt är den väl hemlighållna verksamheten inom Gillet en strikt manlig angelägenhet. Gillet uppvisar därigenom stora likheter med dagens näringslivselit, som nästan uteslutande domineras av män (Göransson 2006:332).

Av beskrivningarna av hustrurna i mitt material kan man förledas att tro att de också *var* passiva och – när deras yrken inte explicit omnämns – verksamma endast i hemmet. Att så inte alls behöver vara fallet visar runorna över Lisa Abenius och Marianne von Bornstedt. Hustrurna kan mycket väl ha haft både utbildning, yrkesarbete och andra verksamheter utanför hemmet, men detta förtigs i runorna. Där hänvisas de till platsen som stöd och deras liv framställs utifrån mannens behov. Hustrun kompletterar honom och fyller viktiga funktioner för honom, men hon verkar helt på hans premisser. Hierarki och isärhållning är således ledstjärnor i runorna (Hirdman 1988:160). För att få veta mer om kvinnorna som subjekt krävs därför tillgång till runor över deras liv, men tillgången på sådana är knapp, eftersom kvinnor mer sällan än män får dödsrunor sig tillägnade.

Under 2008 har jag systematiskt samlat dödsrunor om ingenjörer ur tre stora dagstidningar, Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Upsala Nya Tidning. Av ett knappt hundratal runor har tre ägnats kvinnor. Dessa är Lisa Leffler Högberg, Karin Rud-Olson och Sylvia Rimsler (SvD 2008-02-02, 2008-09-28, 2008-09-30). Trots att dessa kvinnor gjort egna yrkeskarriärer får deras män ganska framträdande positioner i runorna. I motsvarande runor över män omnämns kvinnorna dock bara i förbigående, oftast endast i ingressen med orden "Hans närmaste är hustrun..." (DN 2008-04-24). Mönstret ser alltså ut att vara detsamma som i runorna över män i Sancte Örjens Gille, d.v.s. dödsrunan är en genre huvudsakligen ägnad män, även när den är tillägnad en kvinna. På det viset reproduceras mannen – om och om igen – som hierarkiskt överordnad kvinnan.

Källor och litteratur

D = Dödsrunor/Minnesrunor 1–40. 1926–2004. Stockholm: Sancte Örjens gille.

<http://orjensgille.se>

Dagens Nyheter 2008-04-24.

Svenska Dagbladet 2008-02-02, 2008-09-28, 2008-09-30.

Upsala Nya Tidning 2008-05-07, 2008-10-14.

Berner, Boel 1996. *Sakernas tillstånd. Kön, klass, teknisk expertis*. Stockholm: Carlssons.

Bourdieu, Pierre 1992. *Kultur och kritik. Anföranden av Pierre Bourdieu*. Göteborg: Daidalos.

Ek-Nilsson, Katarina 1999. *Teknikens befäl. En etnologisk studie av teknikuppfattning och civilingenjörer*. Etnolore 21. Skrifter från Etnologiska avdelningen. Uppsala universitet.

Göransson, Anita 2006. *Näringslivseliten. I: Anita Göransson (red.) Maktens kön. Kvinnor och män i den svenska makteliten på 2000-talet*. Nora: Nya Doxa.

Hirdman, Yvonne 1988. *Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning. Kvinnovetenskaplig tidskrift 3*.

Indebetou, Govert & Erik Hylander (red.) 1937. *Svenska teknologföreningen 1861–1936. Biografier*. Stockholm: Svenska teknologföreningen.

Lilja, Agneta 2000. *Tillbakadragna kvinnor och banbrytande män. Om könsordningen inom vetenskapen. I: Lennart Elmevik (red.) Dialekter och folkminnen. Hyllningsskrift till Maj Reinhammar den 17 maj 2000*. Uppsala.

- Lilja, Agneta 2006. En helgjuten personlighet – om konstruktioner av manlighet i dödsrunor över näringslivets män. I: Monica Einarsson m.fl. (red.) *Blad till Bladh. En vänbok till Christine våren 2006*. Södertörn Studies in History 4. Huddinge: Södertörns högskola.
- Lilja, Agneta 2008a. Framåtskridandets män. I: Anna Hagborg, Rebecka Lennartsson & Maria Vallström (red.) *Tidens termik*. Under tryckning.
- Lilja, Agneta, 2008b. "Så har åter en kär stämman tystnat" – dödsrunor över män i näringsliv och akademi. I: *Årsboken Uppland 2008*. Uppsala. Under tryckning.
- Nilson, Tomas 2007. Kultur, kapitalism och självbilder. Företagare i biografier under 1900-talet. I: Tomas Nilson & Martin Åberg (red.) *Företagaren som kulturbärare. Perspektiv på företagarkultur 1800–2000*. Lund: Studentlitteratur 2007.

Agneta Lilja är fil. dr i etnologi och lektor vid Södertörns högskola.